

ISSN 2412-2009 (Online)
DOI: 10.28925/2311-2409.2025.44

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Педагогічна ОСВІТА:

теорія і практика

Pedagogical Education:
Theory and Practice

Психологія
Педагогіка

Psychology
Pedagogy

№ 44 (2) • 2025

Рік заснування — 2001
Виходить двічі на рік

The year of foundation — 2001
Frequency: semi-annual

Київ • 2025

ЗАСНОВНИК

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА

Педагогічна освіта: теорія і практика Психологія. Педагогіка

Науковий журнал

№ 44 (2) 2025

Свідчення про державну реєстрацію електронного
наукового фахового видання, ідентифікатор медіа —
R40-04529, андале Національного радию з питань
телебачення і радіомовлення 30.05.2024 (реєстрація)

Рік заснування — 2001
Виходить двічі на рік

липень — грудень

Головна редакторка:

Паламар Світлана Політїна,
кандидатка педагогічних наук, старша наукова
співробітниця (Україна)

Заступниця головної редакторки:

Харуза Людмила Леонідівна,
докторка педагогічних наук, професорка (Україна)

Відповідальна секретарка:

Котир Марія Ірина Валентинівна,
кандидатка педагогічних наук, доцентка (Україна)

Технічна секретарка:

Видан Ольга Михайлівна (Україна)

Редакційна колегія:

Дячуніна Валентина Анатоліївна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Зданевич Лариса Володимирівна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Нежма Людмила Леонідівна,
докторка педагогічних наук (Україна);
Котенко Ольга Володимирівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Кивенко Василь Іванович,
кандидат педагогічних наук (Україна);
Варченко-Триченко Лідія Олександрівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Вембер Вікторія Павлівна,
кандидатка педагогічних наук (Україна);
Савенкова Ірина Іванівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Скратник Тетяна Вікторівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Сергеевська Оксана Павлівна,
докторка психологічних наук (Україна);
Лозова Ольга Михайлівна,
докторка психологічних наук (Україна)

Іноземні члени редакційної колегії:

Смирнова-Трибуцька Євгенія
(Smyrnova-Trybutska Eugenia),
докторка філологів (Республіка Польща);
Малах Йозеф (Malach Josef),
доктор педагогічних наук (Чеська Республіка);
Парадорулос Ісаак М. (Paradouralos Isak M.),
доктор філософії, доцент кафедри педагогіки
та емергентної грамотності,
Міжнародний грецький університет (Греція)

Журнал індексується
в міжнародних бібліографічних базах
Google Scholar, Research Bible, Index Copernicus

Журнал підтримує політику відкритого доступу

Рекомендовано Вченою радою
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
до оприлюднення на вебсайті журналу
після здійснення видавничої підготовки
(протокол № 11 від 29.11.2025)

У журналі публікуються розвідки, присвячені актуальним
проблемам педагогіки і психології; результати фахових, тео-
ретичних і експериментальних досліджень психологічної і пе-
дагогічної галузей освітнього напрямку наукового знання
та методичного забезпечення педагогічного процесу за резуль-
татами наукових пошуків

URL: <https://pedosvit.kubg.edu.ua/index.php/journal>

ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2511-2409.2025.44

FOUNDER

BORYS GRINCHENKO
KYIV METROPOLITAN UNIVERSITY

Certificate of State Registration of Electronic Scientific
Publication media identifier — R40-04529,
issued by the National Council for Television
and Radio Broadcasting on May 30, 2024
(registration)

The year of foundation: 2001
Frequency: semi-annual

Scientific professional publication "Pedagogical Education:
Theory and Practice. Psychology. Pedagogy" is included
in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine
(Category "B"), in which the results of dissertations for the degree
of Doctor of Science and Doctor of Philosophy (PhD) can be
published in the following specialties: 011 — "Educational,
Pedagogical Sciences"; Preschool Education"; 013 — "Primary
Education"; 015 — "Professional Education (by specializations)"
(approved by the Order of the Ministry of Education and Science
of Ukraine № 886 dated 02.07.2020); 053 — "Psychological
Sciences" (approved by the Order of the Ministry of Education and
Science of Ukraine № 1471 dated 26.11.2020)

The journal is indexed
in international bibliographic databases
Google Scholar, Research Bible, Index Copernicus

The journal supports open access policy

Recommended by the Academic Council
of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
for publication on the website of this journal
upon editorial approval
(*Rec. № 11 dated 29.11.2025*)

The journal publishes findings on current issues of pedagogy
and psychology; results of professional, theoretical and experimental
researches of psychological and pedagogical branches of educational
direction of scientific knowledge and methodical maintenance
of pedagogical process by results of scientific researches.

URL: <https://pedosvita.kubg.edu.ua/index.php/journal>

ISSN 2412-2009 (Online)
DOI:10.28925/2311-2409.2025.44

Pedagogical Education: Theory and Practice Psychology. Pedagogy

Scientific journal

№ 44 (2) 2025

July — December

Chief Editor:

Palamar Svitlana,
PhD in Pedagogical Sciences,
Senior Research Fellow (Ukraine)

Deputy Chief Editor:

Khoruzha Lyudmyla,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ukraine)

Executive Secretary:

Margaryta Kozyn,
PhD in Pedagogy (Ukraine)

Technical Secretary:

Olya Bylan (Ukraine)

Editorial Board:

Iyapunova Valentina,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Zalanevych Larysa,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Nechyva Lyudmyla,
Doctor of Pedagogical Sciences (Ukraine);
Kotenko Olya,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Kozenko Vasya,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Varchenko-Troshenko Liliya,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Wember Victoria,
PhD in Pedagogical Sciences (Ukraine);
Savenkova Iryna,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Skrypnyk Tetiana,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Sergeenkova Oksana,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine);
Lazova Olya,
Doctor of Psychological Sciences (Ukraine)

Foreign Members of Editorial Board:

Semyrnova-Trybulska Eugenia,
Doctor Habilitat (Republic of Poland);
Malach Josef,
Doctor of Pedagogical Sciences (Czech Republic);
Papadopoulos Ioakim,
PhD, Assistant Professor of Pedagogy
and Emergent Literacy,
International Hellenic University (Greece)

ЗМІСТ

Розділ I

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

<i>Желанова В.</i> Педагогіка вищої школи: вектори оновлення	6
<i>Місєр Т., Бондаренко Г., Шніца-Павлюк Р., Вернигора О.</i> Порівняльно-описовий аналіз законодавчого урегулювання функціонування сфери освіти як засіб визначення спрямованості педагогічної взаємодії з батьками здобувачів початкової освіти	13
<i>Братко М., Малир С., Шкурят Р.</i> Вища освіта як чинник особистісно-професійного розвитку майбутнього фахівця в умовах цивілізаційних змін	23
<i>Лопатська І.</i> Аналітичні центри університетів як драйвери інноваційного розвитку екосистеми вищої педагогічної освіти	33

Розділ II

ЄВРОПЕЙСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

<i>Kryzhanovska V.</i> Features of the activities of university-affiliated think tanks in Ukraine	39
---	----

Розділ III

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

<i>Паламар С., Серебрякова В.</i> Комунікативна діяльність молодших школярів у процесі читання: теоретичні аспекти та потенціал кейс-технології у розвитку вмінь усної взаємодії	46
<i>Паловіна О., В'юнник В.</i> Сприйняття проявів самовираження дітей п'ятого року життя на засадах Реджіо Емілія-підходу	55
<i>Кондратець І.</i> Реалізація рефлексійного підходу в процесі підтримки ментального здоров'я суб'єктів освітнього процесу	63
<i>Гончарук М.</i> Сучасні методики та технології дошкільної освіти у Федеративній Республіці Німеччина: інноваційний досвід для України	71
<i>Козир М.</i> Сучасні тенденції підготовки магістрів освітньої галузі в умовах воєнного стану	77
<i>Новоселівська І.</i> Формування відчуття ритму у дітей третього року життя в повсякденній діяльності закладу дошкільної освіти	83
<i>Лісневська А., Новикова Р., Борець А.</i> Розвиток мовленнєвих навичок в майбутніх медійників: комплексний підхід	90
<i>Івашківський А.</i> Педагогічні умови формування правової культури майбутніх фахівців аграрної сфери	97
<i>Назаренко Л.</i> Впровадження STEM-освіти в інклюзивному класі початкової школи за програмою «Інтелект України»: досвід вчителя	104
<i>Семеніхіна О., Шамога В., Сорока М., Юрченко А., Хворостіна Ю.</i> Програма реалізація методу Монте-Карло в Маріє як засіб формування обчислювальних навичок	109

Розділ IV

ПСИХОЛОГІЯ І СОЦІОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

<i>Шатоваленко Н., Руднік Ю.</i> Формування професійної мотивації викладачів ЗВО в умовах сучасності: психологічні та педагогічні аспекти	117
---	-----

Розділ V

НАУКОВІ РОЗВІДКИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

<i>Соломнікова К.</i> Результати констатувального етапу дослідження рівнів розвитку відчуття ритму дітей раннього віку в процесі музично-ритмічних ігор	127
---	-----

CONTENTS

Chapter I

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE DEVELOPMENT OF MODERN PEDAGOGY

<i>Zhelanova V.</i> Higher school pedagogy: vectors of renewal	6
<i>Miyer T., Bondarenko H., Shpitsa-Pavliuk R., Vernyhora O.</i> Comparative and descriptive analysis of the legislative regulation of the functioning of the education sector as a means of determining the orientation of pedagogical interaction with parents of primary school students	13
<i>Bratko M., Malyar S., Shkumat R.</i> Higher education as a factor in the personal and professional development of a future specialist in the context of civilizational changes	23
<i>Leontieva I.</i> Analytical centers of universities as drivers of innovative development of the ecosystem of higher teacher education	33

Chapter II

EUROPEAN SCIENTIFIC STUDIES

<i>Kryzhanovska V.</i> Features of the activities of university-affiliated think tanks in Ukraine	39
---	----

Chapter III

APPLIED ASPECTS OF PROFESSIONAL PEDAGOGICAL SCIENCE

<i>Palamar S., Serebryakova V.</i> Communicative activity of younger schoolchildren in the reading process: theoretical aspects and potential of case technology in the development of oral interaction skills	46
<i>Polovina O., Vismnyk V.</i> Promoting self-expression in five-year-old children based on the Reggio Emilia approach	55
<i>Kondratets I.</i> Reflective approach to interaction and self-regulation as a means of supporting the mental health of participants in the educational process	63
<i>Goncharuk M.</i> Modern methods and technologies of preschool education in the Federal Republic of Germany: innovative experience for Ukraine	71
<i>Kozyr M.</i> Modern trends in the training of masters in the field of education in the conditions of martial law	77
<i>Novoseletska I.</i> Formation of rhythm perception in children in their third year of life within everyday activities of preschool education institutions	83
<i>Lisnenska A., Novykova R., Borzets A.</i> Developing speech skills in future media professionals: a complex approach	90
<i>Ivashkivskiy A.</i> Pedagogical conditions for the formation of legal culture of future agricultural professionals	97
<i>Nazarenko L.</i> Implementation of STEM Education in an Inclusive Primary School Classroom within the "Intellect of Ukraine" Program: A Teacher's Experience	104
<i>Semenikhina O., Shamonia V., Soroka M., Yurchenko A., Khvorostina Ya.</i> Software implementation of the Monte Carlo method in Maple as a tool for developing computational skills	109

Chapter IV

PSYCHOLOGY AND SOCIOLOGY IN THE CONTEXT OF MODERN SCIENCE

<i>Shapovalenko N., Rudnik Y.</i> Formation of professional motivation of university teachers in the modern context: psychological and pedagogical dimensions	117
---	-----

Chapter V

SCIENTIFIC STUDIES OF YOUNG SCIENTISTS

<i>Solomonikova K.</i> Results of the exploratory stage of the study on the levels of rhythm perception development in young children during musical-rhythmic play activities	127
---	-----

Новоселецька І.,

доктор філософії,
старший викладач кафедри дошкільної освіти
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
i.novoseletska@kubg.edu.ua

ORCID ID 0000-0002-1487-1021

ФОРМУВАННЯ ВІДЧУТТЯ РИТМУ У ДІТЕЙ ТРЕТЬОГО РОКУ ЖИТТЯ В ПОВСЯКДЕННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядається питання формування відчуття ритму у дітей третього року життя як важливої складової їхнього цілісного психофізичного розвитку. Відчуття ритму інтерпретується не лише як музична здатність, а як інтегративна основа узгодженості рухів, емоційної регуляції та готовності дитини до спільної діяльності з дорослими. Актуальність дослідження зумовлена сталим у практиці закладів дошкільної освіти підходом, за яким організація музично-ритмічної діяльності переважно відноситься до обов'язків музичного керівника та обмежується спеціально організованими заняттями. Водночас, музично-ритмічні вправи є доступним і доцільним засобом розвитку дітей третього року життя та можуть систематично реалізовуватися вихователем у процесі повсякденної освітньої взаємодії в режимних моментах. У роботі здійснено аналіз сучасних українських і закордонних досліджень, що підтверджують значення музично-ритмічних вправ для розвитку відчуття ритму дітей раннього віку.

Основний акцент статті зосереджено на обґрунтуванні педагогічного фрейму формування відчуття ритму у дітей третього року життя, який розглядається як структурована рамка педагогічної взаємодії вихователя і дитини. Запропонований фрейм орієнтований на інтеграцію музично-ритмічних вправ у повсякденну діяльність вихователя та дітей у закладі дошкільної освіти, не передбачає жорсткої регламентації змісту вправ і допускає індивідуальні ритмічні прояви дитини.

Ключові слова: ритм, відчуття ритму, музично-ритмічні вправи, діти третього року життя, педагогічний фрейм.

© Новоселецька І., 2025

© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2025

Вступ. Сучасна система дошкільної освіти в Україні орієнтується на забезпечення цілісного розвитку дитини раннього віку, що передбачає гармонійне поєднання фізичного, емоційного, пізнавального та художньо-естетичного розвитку. Відповідно до положень Державного стандарту дошкільної освіти, освітній процес у закладах дошкільної освіти (далі — ЗДО) має будуватися на засадах діяльнісного, інтегрованого та особистісно орієнтованого підходів, а також забезпечувати створення умов для активної взаємодії дитини з оточенням у повсякденному житті (Державний стандарт дошкільної освіти, 2021). У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема розвитку базових здібностей дітей раннього віку, які становлять підґрунтя подальшого особистісного становлення дитини.

Однією з таких базових здібностей є відчуття ритму, що в ранньому віці тісно пов'язане з руховою активністю, емоційною чутливістю та здатністю дитини реагувати на часову організацію зовнішніх стимулів. Ритм виступає універсальною категорією, яка проявляється не лише в музиці, а й у мовленні, рухах, ігровій діяльності, режимних моментах життєдіяльності дитини. Саме тому формування відчуття ритму у дітей третього року життя має розглядатися не як вузькоспеціалізоване завдання музичного виховання, а як важлива складова цілісного освітнього процесу в ЗДО.

У практиці роботи ЗДО розвиток музично-ритмічних здібностей дітей раннього віку традиційно пов'язується переважно з організацією музичних занять або святково-розважальних заходів. Такий підхід, хоча й має певну педагогічну цінність, не забезпечує систематичності

впливу та не повною мірою відповідає віковим можливостям дітей третього року життя. Обмеження музично-ритмічної діяльності рамками окремих днів чи занять знижує потенціал формування стійких ритмічних уявлень і не враховує того факту, що для дітей раннього віку провідним механізмом розвитку є повторюваність дій у повсякденних ситуаціях.

У Державному стандарті дошкільної освіти акцентується увагу на тому, що освітній процес з дітьми раннього віку має реалізовуватися через різні види діяльності, що інтегровані в режим дня, а не лише в межах організованих занять. У цьому контексті повсякденна діяльність — ранкова гімнастика, ігрова активність, прогулянки, перехідні моменти між режимними процесами — розглядається як повноцінний освітній простір, у якому формуються базові навички, уявлення та способи дій. Саме в цьому просторі музично-ритмічні вправи можуть набути систематичного характеру та стати ефективним засобом розвитку відчуття ритму у дітей третього року життя (Державний стандарт дошкільної освіти, 2021; Novoseletska, 2025).

Особливості психофізіологічного розвитку дітей цього вікового періоду зумовляють специфіку формування ритмічних уявлень. Діти третього року життя характеризуються підвищеною руховою активністю, емоційною безпосередністю, домінуванням наслідувальних форм поведінки та обмеженими можливостями довільної регуляції дій. За таких умов найбільш ефективними є короткі, емоційно насичені та багаторазово повторювані музично-ритмічні дії, які не перевантажують дитину, але поступово формують відчуття часової організації рухів. Це ще раз підтверджує доцільність систематичного включення музично-ритмічних вправ у повсякденну діяльність ЗДО.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю переосмислення підходів до розвитку відчуття ритму у дітей третього року життя та пошуком ефективних шляхів інтеграції музично-ритмічних вправ у повсякденну освітню взаємодію вихователя і дитини відповідно до вимог Державного стандарту дошкільної освіти.

Метою статті є обґрунтування можливостей систематичного розвитку відчуття ритму у дітей третього року життя в повсякденній діяльності ЗДО освіти та визначення педагогічного фрейму як практичного інструменту організації музично-ритмічної взаємодії вихователя й дитини.

Для досягнення мети необхідно розв'язати низку завдань: проаналізувати сучасні наукові

підходи до проблеми розвитку відчуття ритму у дітей раннього віку; окреслити психофізіологічні особливості дітей третього року життя, значущі для формування ритмічних уявлень; обґрунтувати педагогічний фрейм формування відчуття ритму у дітей третього року життя; визначити умови та особливості інтеграції музично-ритмічних вправ у повсякденну діяльність і режимні моменти ЗДО.

Аналіз сучасних досліджень. Проблема розвитку музично-ритмічного чуття дітей дошкільного віку посідає важливе місце в сучасних педагогічних і психологічних дослідженнях. У наукових працях ритм розглядається як фундаментальна характеристика музичного сприймання та рухової діяльності, що забезпечує упорядкування дій у часі та сприяє формуванню цілісного переживання музики. Ветлугіна Н., Водина В. Соломнікова К. та інші дослідники підкреслюють, що музично-ритмічне чуття формується в процесі активної взаємодії дитини з музичним і руховим середовищем та має безпосередній вплив на розвиток моторики, емоційної сфери й мовлення (Водина, 2020; Соломнікова, 2025).

У сучасній педагогічній літературі простежується тенденція до розширення уявлень про музично-ритмічний розвиток як міждисциплінарне явище, що поєднує музичне, рухове й мовленнєве виховання. Саме через рух, жест, крокування, плескання дитина поступово опановує часову організацію дій, що згодом стає основою більш складних форм ритмічного відтворення. Значна частина сучасних досліджень присвячена аналізу педагогічних умов, за яких музично-ритмічні вправи набувають найбільшої ефективності. У цьому контексті особливу увагу надається систематичності та регулярності музично-ритмічної діяльності. Науковці зазначають, що епізодичне використання музично-ритмічних вправ не забезпечує стійкого розвитку ритмічного чуття, тоді як регулярне включення таких вправ у повсякденну діяльність сприяє поступовому накопиченню ритмічного досвіду дитини (Водина, 2020; Polovina & Solomnikova, 2024).

Окремий напрям сучасних досліджень стосується інтеграції музично-ритмічних вправ у повсякденну діяльність дітей дошкільного віку. У працях українських авторів підкреслюється, що музично-ритмічні ігри, рухи під музику, логоритмічні елементи можуть ефективно використовуватися під час прогулянок, ранкової гімнастики, самостійної ігрової діяльності дітей. Такий підхід відповідає сучасним уявленням про освітній процес як безперервну

взаємодію дитини з освітнім середовищем, у межах якого кожна ситуація має розвивальний потенціал (Водяна, 2020; Novoseletska, 2025).

Аналіз наукових джерел також свідчить про те, що питання розвитку відчуття ритму у дітей третього року життя залишається недостатньо конкретизованим. Більшість досліджень охоплює ширший дошкільний вік, не завжди враховуючи специфічні психофізіологічні можливості дітей раннього віку. Це зумовлює потребу в розробленні прикладних підходів, орієнтованих саме на дітей третього року життя та адаптованих до умов повсякденної діяльності ЗДО. Таким чином, аналіз сучасних досліджень підтверджує актуальність проблеми формування відчуття ритму у дітей третього року життя та доцільність пошуку ефективних педагогічних шляхів систематичного використання музично-ритмічних вправ у повсякденній освітній взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Формування відчуття ритму у дітей третього року життя потребує врахування комплексу психофізіологічних, вікових та педагогічних чинників, що визначають можливості й обмеження музично-ритмічної діяльності в ранньому віці. На цьому етапі розвитку дитина лише починає опановувати узгодження рухів у часі, а її ритмічні реакції мають переважно спонтанний, емоційно забарвлений характер. Саме тому ефективність формування відчуття ритму не може забезпечуватися шляхом ускладнення завдань або вимог до точності виконання, а має ґрунтуватися на поступовому впорядкуванні природних рухових реакцій дитини.

Діти третього року життя характеризуються високою руховою активністю, потребою в багаторазовому повторенні дій та домінуванням наслідувальної поведінки. Їхня увага є нестійкою, а можливості довільної регуляції рухів обмеженими, що зумовлює необхідність короткотривалих, емоційно привабливих і чітко структурованих музично-ритмічних вправ. За таких умов формування відчуття ритму відбувається не шляхом усвідомлення музичних закономірностей, а через тілесне переживання темпу та ритмічної пульсації в процесі руху. Важливим чинником ефективності музично-ритмічної діяльності є систематичність її впровадження. Саме регулярність взаємодії дитини з ритмічно організованими рухами створює умови для накопичення сенсомоторного досвіду, необхідного для становлення ритмічного чуття. У цьому контексті повсякденна діяльність у ЗДО виступає найбільш сприятли-

вим середовищем для реалізації музично-ритмічних вправ, оскільки забезпечує багаторазове повторення дій у природних для дитини ситуаціях (Winkler et al., 2009; Zentner & Eerola, 2010; Phillips-Silver & Trainor, 2005).

Державний стандарт дошкільної освіти орієнтує педагогів на інтеграцію різних видів діяльності та використання режимних моментів як ресурсу розвитку дитини. Музично-ритмічні вправи, включені в ранкову гімнастику, прогулянки, самостійну ігрову діяльність або перехідні моменти між режимними процесами, відповідають цим вимогам і дозволяють реалізувати принцип діяльнісного підходу в роботі з дітьми третього року життя. При цьому музика й рух не виступають як окремі навчальні елементи, а органічно вплітаються в життєдіяльність дитини (Державний стандарт дошкільної освіти, 2021).

Особлива роль у процесі формування відчуття ритму належить вихователю, який виступає посередником між дитиною та музично-руховим середовищем. Саме педагог задає зразок ритмічної дії, підтримує емоційний настрій, забезпечує повторюваність вправ і створює ситуації успіху для кожної дитини. Вихователю не лише демонструє рухи, а й через інтонацію, темп мовлення, жести й міміку формує у дитини цілісне переживання ритму. У процесі музично-ритмічної взаємодії важливо уникати формального підходу та орієнтації на результат у вигляді точного відтворення ритмічного малюнка. Для дітей третього року життя значущим є сам процес участі в ритмічній діяльності, емоційне залучення та готовність повторювати рухи за дорослим. Саме ці показники можуть розглядатися як критерії ефективності педагогічного впливу на даному віковому етапі (Liparoti & Minino, 2021; Laure & Habe, 2024).

Музично-ритмічні вправи, що використовуються у повсякденній діяльності, мають відповідати принципам доступності, повторюваності та варіативності. Доступність передбачає простоту рухів і зрозумілість ритмічної організації, повторюваність забезпечує поступове закріплення ритмічних відчуттів, а варіативність дозволяє підтримувати інтерес дітей і уникати одноманітності. Поеднання цих принципів створює умови для поступового переходу від спонтанних рухових реакцій до більш упорядкованих форм ритмічної діяльності.

Аналіз педагогічної практики свідчить і про те, що включення музично-ритмічних вправ у повсякденну діяльність сприяє не лише розвитку відчуття ритму, а й позитивно впливає на

загальний емоційний стан дітей, їхню рухову активність і готовність до взаємодії з дорослими та однолітками. Регулярна ритмічна взаємодія створює для дитини відчуття передбачуваності та стабільності, що є важливим чинником психологічного комфорту в ранньому віці. Таким чином, формування відчуття ритму у дітей третього року життя є процесом, який потребує системного педагогічного підходу, орієнтованого на вікові можливості дітей, вимоги Державного стандарту дошкільної освіти та потенціал повсякденної діяльності як освітнього простору. Саме в цих умовах музично-ритмічні вправи набувають прикладного значення та можуть бути ефективно використані вихователями у щоденній роботі. Для ефективного застосування музично-ритмічних вправ доцільно орієнтуватись на педагогічний фрейм формування відчуття ритму у дітей третього року життя.

У межах статті педагогічний фрейм розглядаємо як структуровану рамку педагогічної взаємодії, що визначає послідовність і принципи організації музично-ритмічної діяльності вихователя з дітьми третього року життя у повсякденній діяльності ЗДО. Такий фрейм не передбачає жорсткої фіксації конкретних вправ, а задає логіку дій педагога з урахуванням вікових та психофізіологічних можливостей дітей раннього віку. Метою педагогічного фрейму є забезпечення систематичного формування первинного відчуття ритму у дітей третього року життя шляхом інтеграції музично-ритмічних вправ у повсякденну діяльність ЗДО. Формування відчуття ритму у дітей раннього віку є ефективним за умови регулярної, емоційно позитивної та рухово насиченої взаємодії вихователя й дитини, що реалізується упродовж усього дня. Структура педагогічного фрейму (алгоритм педагогічної дії) представлена в Рисунку 1.1.

Рисунок 1.1.

Педагогічний фрейм формування відчуття ритму у дітей раннього віку

Таким чином, під час формування ритмічних орієнтирів взаємодії вихователь забезпечує наявність у повсякденній діяльності дітей ритмічно впорядкованих сигналів: музичних фрагментів із чітким темпом, ритмічно організованого мовлення, повторюваних рухових дій. Це створює для дитини стабільний часовий орієнтир і сприяє виникненню ритмічних реакцій. Ініціація музично-ритмічної взаємодії передбачає прості музично-ритмічні дії під час ранкової гімнастики, режимних моментів, вільної гри або прогулянок. Рухи мають бути доступними, знайомими дитині та пов'язаними з природними формами рухової активності (крокування, погойдування, плескання, при-

тупування). Логічно ця діяльність перетікає в наслідування дитиною дій вихователя і їх спільну діяльність, де вихователь демонструє ритмічні рухи, які діти наслідують у власному темпі. На цьому етапі важливо забезпечити атмосферу емоційної підтримки, уникаючи вимог до точності виконання. Основним результатом є залучення дитини до спільної ритмічної дії. Важливо дотримуватись систематичності і повторюваності музично-ритмічних дій щоденно в різних ситуаціях повсякденної діяльності, адже це забезпечує накопичення сенсомоторного досвіду та поступове формування відчуття ритму без перевантаження дитини. Вихователь змінює музичний супровід,

тем, спосіб виконання рухів залежно від стану, настрою та індивідуальних можливостей дітей, що відповідає *варіативності та індивідуалізації* підходу до формування відчуття ритму у дітей третього року життя.

Фрейм допускає індивідуальні ритмічні прояви дитини й не обмежує її самовираження. Весь процес педагог підтримує позитивною реакцією будь-які прояви ритмічної активності дітей, спостерігає за їхніми реакціями та коригує власні дії у відповідності до реальних можливостей кожної дитини. Рефлексія вихователя спрямована не на оцінювання результатів дитини, а на вдосконалення умов музично-ритмічної взаємодії.

Впровадження педагогічного фрейму сприятиме:

- формуванню первинного відчуття ритму у дітей третього року життя;
- розвитку узгодженості рухів у часі;
- підвищенню рухової активності та емоційної залученості дітей;
- формуванню позитивного ставлення до музично-рухової діяльності.

У межах педагогічного фрейму музика виступає не фоном, а організатором ритмічної взаємодії, оскільки саме вона задає дитині зрозумілий часовий орієнтир. Для дітей третього року життя доцільно добирати короткі музичні фрагменти з чіткою пульсацією і стабільним темпом, без різких змін гучності та надмірної темпової варіативності. Оптимальними є твори з виразним «кроковим» або «плескальним» характером, у яких легко відчуту сильну долю та повторюваний ритм. Важливо, щоб тривалість музичного сигналу відповідала віковій увазі дітей (20–40 секунд на один фрагмент із можливістю повтору), а темп був близьким до природного ритму ходьби дитини. У практиці ЗДО доцільно використовувати музичні мініатюри (марш, нескладні танцювальні мотиви, ігрові п'єси), а також спеціально підібрані аудіотреки з чітким метричним акцентуванням. Такий добір музики підсилює ефект вправ: дитина легше включається в спільну дію, швидше «зчитує» ритмічний сигнал і поступово переходить від спонтанних рухів до більш упорядкованих ритмічних реакцій.

Розглянемо дію педагогічного фрейму на прикладах. У процесі ранкової гімнастики та перехідних режимних моментів (початок дня, підготовка до сніданку, завершення активної діяльності) педагогічний фрейм реалізується через короткі, повторювані музично-ритмічні вправи. Ці часові проміжки характеризуються передбачуваністю, ритмічністю та високим рів-

нем емоційної включеності дітей, що створює сприятливі умови для формування первинних ритмічних уявлень. Вихователь використовує короткі музичні фрагменти з чітким, помірним темпом, близьким до природного ритму ходьби дитини, або ритмічно організоване мовлення.

У цей період доцільними є такі музично-ритмічні вправи, як:

- «Крокуємо разом» (крокування на місці під музику або ритмічне мовлення);
- «Руки вгору — руки вниз» (узгоджені рухи рук у чіткому темпі);
- «Туп-туп ніжки» (притупування як реакція на ритмічний сигнал).

Вихователь демонструє рухи, супроводжуючи їх короткими словесними або інтонаційними сигналами. Діти наслідують дії педагога у власному темпі, поступово залучаючись до спільної ритмічної активності. Тривалість вправ обмежується 2–3 хвилинами, що відповідає віковим можливостям дітей і запобігає перевтомі. Важливою методичною умовою є шоденне повторення вправ без акцентування уваги на точності виконання. Основним показником ефективності виступає готовність дитини брати участь у ритмічній діяльності, підвищення інтересу до рухів під музику та поява спроб узгоджувати власні дії з темпом музичного супроводу.

Під час вільної ігрової діяльності педагогічний фрейм реалізується в більш гнучкій і невинуваченій формі. Ці види діяльності характеризуються варіативністю рухів, свободою вибору дій та високим рівнем ініціативності дітей, що створює умови для спонтанного прояву ритмічних реакцій. Музично-ритмічні вправи не мають чітко окресленої структури заняття, а виникають як елемент спільної гри або ситуаційної взаємодії між вихователем і дітьми.

У цей період доцільними є вправи:

- «Плесни — почекай» (чергування плескань і пауз);
- «Зупинись — руш» (реакція на зміну ритмічного сигналу);
- елементи крокування, притупування або погойдування з ритмічним мовленням.

Вихователь задає загальний ритмічний орієнтир через рух або мовлення, не обмежуючи способи виконання дій. Діти долучаються до гри відповідно до власних можливостей, варіюючи темп, інтенсивність і характер рухів. Такий підхід сприяє формуванню позитивного емоційного ставлення до музично-ритмічної діяльності та розвитку ініціативності.

Таким чином, педагогічний фрейм забезпечує цілісність і наступність музично-рит-

мічного розвитку дітей третього року життя в різних режимних моментах. Варіативність форм реалізації фрейму дозволяє адаптувати музично-ритмічні вправи до умов повсякденної діяльності, зберігаючи систематичність і педагогічну доцільність їх використання. Методично значущим є те, що в межах такої діяльності допускається індивідуальне ритмічне самовираження дитини. Вихователь не коригує рухи дитини, якщо вони не збігаються з заданим ритмом, а підтримує будь-які прояви ритмічної активності, поступово спрямовуючи дитину до спільної дії. Такий підхід відповідає віковим можливостям дітей третього року життя та сприяє формуванню позитивного ставлення до музично-ритмічної діяльності.

Ефективність формування відчуття ритму у дітей третього року життя значною мірою залежить від методичної підготовленості вихователя та усвідомлення ним вікових можливостей дітей раннього віку. Музично-ритмічні вправи, інтегровані у повсякденну діяльність, потребують не стільки складного методичного інструментарію, скільки педагогічної чутливості, послідовності та систематичності.

Висновки. Відчуття ритму в ранньому віці виступає не ізольованою музичною здатністю,

а інтегративною основою розвитку рухової узгодженості, емоційної регуляції та готовності дитини до спільної діяльності. Ритмічно організовані дії допомагають дитині орієнтуватися в часовій послідовності подій, передбачати наступні кроки взаємодії та поступово узгоджувати власні рухи із зовнішніми сигналами. Саме тому розвиток відчуття ритму у дітей третього року життя має доказову педагогічну значущість і розглядається як важливий чинник цілісного розвитку дитини. Педагогічний фрейм, орієнтований на формування ритмічних орієнтирів і готовності до музично-ритмічної взаємодії, демонструє практичну доцільність у різних режимних моментах ЗДЮ та може використовуватись вихователями. Його впровадження дозволяє зберігати систематичність розвитку відчуття ритму без жорсткої регламентації змісту вправ, що є особливо важливим у роботі з дітьми раннього віку.

Отже, систематичний розвиток відчуття ритму в повсякденній діяльності ЗДЮ є педагогічно виправданим і ефективним, а педагогічний фрейм може слугувати практичним інструментом для організації музично-ритмічної взаємодії з дітьми третього року життя.

ДЖЕРЕЛА

1. Державний стандарт дошкільної освіти (нова редакція 2021) URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizenc/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doskikhilnoyi%20osvity.pdf
2. Водна І. О. Розвиток музично-ритмічного чуття дітей у закладах дошкільної освіти. // Збірник наукових праць. Тернопіль, 2020. С. 213–217. URL: <https://surl.li/dljpsch>
3. Соломнікова К. Голос, мова та музика як важливі компоненти для розвитку відчуття ритму дітей раннього віку. // *Наукові тренди постіндустріального суспільства: збірник наукових праць*. Тернопіль, 2025. С. 72–79. DOI: <https://doi.org/10.62731/mcnd-21.03.2025.004>
4. Liparoti, M., Minino, R. Rhythm and movement in developmental age. *Supplementary Issue: Winter Conferences of Sports Science. Costa Blanca Sports Science Events*, 22–23 March 2021, Alicante, Spain. DOI: 10.14198/jhse.2021.16.Proc3.10
5. Laure, A., Hahe, K. Stimulating the development of rhythmic abilities in preschool children through movement-based musical activities. *Early Childhood Education Journal*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10643-023-01459-x>
6. Novoseletska I. Music-movement interventions and rhythmic development in preschool children. *European Early Childhood Education Research Journal*. 2025. № 11(57). С. 988–996. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11\(57\)-988-996](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11(57)-988-996)
7. Phillips-Silver, J., Trainor, L. J. Feeling the beat: Movement influences infant rhythm perception. *Science*. 2005. Vol. 308(5727). P. 1430–1433. URL: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.1110922>
8. Polovina, O., Solomnikova, K. *Neurobiological basis of music and rhythm in children early age*. Boston: ISG Publishing, 2024. 146 p. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49570/>
9. Winkler, I., Haden, G. P., Ladinig, O., Siller, I., Honning, H. Newborn infants detect the beat in music. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 2009. Vol. 106. P. 2468–2471. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.0809035106>
10. Zentner, M., Eerola, T. Rhythmic engagement with music in infancy. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 2010. Vol. 107, No. 13. P. 5768–5773. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.1000121107>

REFERENCES

1. Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity (nova redaktsiia 2021) [State standard of preschool education (new version 2021)] URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doskylnoi%20osvity.pdf [in Ukrainian]
2. Vodiana V. O. (2020) Rozvytok muzychno-rytmichnoho chutstva ditei u zakladakh doshkilnoi osvity. [Development of musical and rhythmic sense of children in preschool education institutions.] // Zhurnyk naukovykh prats. Ternopil. S. 213–217. URL: <https://surli.djpsch> [in Ukrainian]
3. Solomnikova K. (2025) Holos, mova ta muzyka yak vazhlyvi komponenty dlia rozvytku vidchuttya rytmu ditei rannoho viku. [Voice, speech and music as important components for the development of a sense of rhythm in young children.] // Naukovi trendy postindustrialnogo suspilstva: zhurnyk naukovykh prats. Ternopil. S. 72–79. DOI: <https://doi.org/10.62731/mcnd-21.03.2025.004> [in Ukrainian]
4. Liparoti, M., Minino, R. (2021) Rhythm and movement in developmental age. Supplementary Issue: Winter Conferences of Sports Science. Costa Blanca Sports Science Events, 22–23 March, Alicante, Spain. DOI: 10.14198/jhse.2021.16.Proc3.10 [in English]
5. Laure, A., Habe, K. (2024) Stimulating the development of rhythmic abilities in preschool children through movement-based musical activities. Early Childhood Education Journal. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10643-023-01459-x> [in English]
6. Novoseletska I. (2025) Music-movement interventions and rhythmic development in preschool children. European Early Childhood Education Research Journal. № 11(57). C. 988–996. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11\(57\)-988-996](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11(57)-988-996) [in English]
7. Phillips-Silver, J., Trainor, L. J. (2005) Feeling the beat: Movement influences infant rhythm perception. Science. Vol. 308(5727). P. 1430–1433. URL: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.1110922> [in English]
8. Polovina, O., Solomnikova, K. (2024) Neurobiological basis of music and rhythm in children early age. Boston: ISG Publishing. 146 p. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49570/> [in English]
9. Winkler, I., Haden, G. P., Ladinig, O., Siller, L., Honning, H. (2009) Newborn infants detect the beat in music. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America. Vol. 106. P. 2468–2471. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.0809035106> [in English]
10. Zentner, M., Errola, T. (2010) Rhythmic engagement with music in infancy. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America. Vol. 107, No. 13. P. 5768–5773. DOI: <https://doi.org/10.1073/pnas.1000121107> [in English]

Novoseletska I.

FORMATION OF RHYTHM PERCEPTION IN CHILDREN IN THEIR THIRD YEAR OF LIFE WITHIN EVERYDAY ACTIVITIES OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The article addresses the issue of the formation of rhythm perception in children in their third year of life as an essential component of their holistic psychophysical development. Rhythm perception is interpreted not only as a musical ability but as an integrative basis for movement coordination, emotional regulation, and a child's readiness for joint activity with adults. The relevance of the study is determined by the established practice in preschool education institutions, where the organization of musical-rhythmic activities is predominantly assigned to music teachers and limited to specially organized classes. At the same time, musical-rhythmic exercises represent an accessible and pedagogically appropriate means of development for children in their third year of life and can be systematically implemented by educators within everyday educational interactions and routine moments.

The study analyzes contemporary Ukrainian and international research that confirms the significance of musical-rhythmic activities for the development of rhythm perception in early childhood. It is demonstrated that the effectiveness of rhythm perception formation depends on regularity, emotional engagement, and the correspondence of musical-rhythmic exercises to children's age-related capabilities.

The main focus of the article is placed on substantiating a pedagogical frame for the formation of rhythm perception in children in their third year of life, which is conceptualized as a structured framework for educator-child pedagogical interaction. The proposed frame is oriented toward the integration of musical-rhythmic exercises into the everyday activities of educators and children in preschool education institutions. It does not imply rigid regulation of exercise content and allows for individual rhythmic expressions of the child.

The article characterizes the features of implementing the pedagogical frame during routine moments and free play, outlines the principles of selecting musical accompaniment, and defines the role of the educator in supporting children's rhythmic activity. The proposed approach has a practical orientation and can be applied in preschool education practice for the systematic formation of rhythm perception in children in their third year of life.

Keywords: rhythm; rhythm perception; musical-rhythmic exercises; children in their third year of life; pedagogical frame.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2025

Прийнято до друку 02.11.2025